

Scurtă istorie critică a relațiilor bilaterale dintre România și Republica Moldova (1991-2016)

Dorin CIMPOEȘU

Abstract

In the 25 years since their establishment the bilateral relations between Romania and Moldova have developed very sinuous, sometimes with very steep ascents and descents. In this dynamic we can distinguish six periods, each with its own characteristics, which have been determined either by developments in the home political life of the two countries, or by some external factors which have exercised and still exercises influence over the two Romanian states.

As is clear from this brief history of recent political relations between Romania and Moldova, Bucharest has seen the creation of the second Romanian state as a solution of its separation of the former Soviet empire. Romania has never had a paternalistic attitude of “big brother” to Moldova, which, however, is a historical province of his own, but treated it equally as any other state in accordance with international law. Romania could not also ignore the community of Romanian culture and civilization linking the two countries. Romania has set its political conception and strategy towards Moldova starting from just these affinities. In the first stage, Bucharest has set the major objectives of economic integration and the cultural and spiritual ties between the two Romanian states. In the second phase, which begins with the accession to the European Union, Romania has adapted its strategy in dealing with Bessarabia by setting fundamental coordinates recognizing and promoting the specific nature of these relationships and supporting the European dimension of bilateral cooperation resulting from Moldova’s strategic objective of EU integration.

Unlike Romania, the former communist nomenclature, installed in power, shortly after Moldova’s independence, pursued a policy duplicitous, dishonest and herding in relations with Bucharest. After becoming separated *de jure* and not *de facto* of collapsed Soviet empire, it was interested only formal proximity to Romania and to the extent that could get some economic benefits. This saw the recognition of independence by Romania as an act of delimitation of the Romanian nation and the strategic objectives designed to Bucharest a threat to the existence of the new state.

Key-words: Republic of Moldova, bilateral relations, Romania, six periods, major objectives, „big brother” position, communist nomenclature, Soviet empire, Moldavian identity.

În cei 25 de ani de la stabilirea lor, relațiile bilaterale dintre România și Republica Moldova au cunoscut o evoluție deosebit de sinuoasă, cu urcușuri și coborâșuri uneori foarte abrupte. În această dinamică distingem șase perioade,

fiecare dintre ele având caracteristici proprii, care au fost determinate fie de evoluția vieții politice interne din cele două state, fie de unii factori externi ce au exercitat și încă exercită influențe asupra acestor spații românești, în special din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

Perioada romantică (1990-1991)

Are loc redescoperirea fraților de peste Prut, aflați de jumătate de secol sub ocupație sovietică, precum și stabilirea primelor contacte între reprezentanții României, tocmai eliberată de sub regimul totalitar comunist, și cei ai Basarabiei (ianuarie 1990), care încă purta titulatura de republică unională (R.S.S. Moldovenească) și nu devenise independentă. De asemenea, tot în această scurtă perioadă sunt organizate celebrele „poduri de flori”, care au rămas în istoria recentă a Basarabiei ca simple gesturi simbolice ale regăsirii românilor de pe ambele maluri ale Prutului.

În această euforie romantică a începutului are loc prima vizită în patria-mamă (februarie 1991) a primului președinte al Basarabiei, Mircea Snegur, care, după primele contacte cu conducerea de atunci a României, merge la Putna și se închină la mormântul marelui voievod Ștefan. Cu această ocazie, Mircea Snegur lansează binecunoscuta sintagmă: „Să ne ținem de neamuri”, nu de frați, ci de neamuri, cum suntem și astăzi. Semnificația acestei ziceri a devenit „să ne vedem fiecare de treburile lui”, lucru ce avea să fie demonstrat, ulterior, de întregul comportament și de politica promovată de acesta față de România.

Din punct de vedere politic, la 27 august 1991, Basarabia își declară independența, după ce, anterior, își afirmase suveranitatea (23 iunie 1990) și își schimbase numele (la 23 mai 1991) în Republica Moldova. România a fost primul stat care a recunoscut în aceeași zi, la numai câteva ore, independența Basarabiei, iar între cele două state au fost stabilite relații diplomatice, la doar două zile (29 august 1991) de la acest eveniment important. De remarcat faptul că Declarația de independență a fost concepută și redactată la MAE român, în prezența ministrului de externe de atunci al noului stat, Nicolae Țiu. La 3 septembrie 1991, Parlamentul României a adoptat o Declarație de recunoaștere a independenței Republicii Moldova¹.

Gestul României a reprezentat un act politic de susținere și recunoaștere a desprinderii Basarabiei de ocupația sovietică, și nu de delimitare a acesteia de patria-mamă, așa cum avea să-l interpreteze, ulterior, nomenclatura agro-comunistă, venită la putere în Republica Moldova.

¹ Marian Enache și Dorin Cimpoesu, *Misiune diplomatică în Republica Moldova, 1993-1997* (Iași: Polirom, 2000), 31-35.



Trebuie menționat faptul că *Declarația de independență* este primul și unicul document fondator al Republicii Moldova, care recunoaște identitatea românească a populației majoritare din stânga Prutului și a limbii vorbite de aceasta și, implicit, a statului nou-creat în această provincie istorică românească. Poate aceasta este și cauza care a determinat forțele adepte ale moldovenismului și cele rusofone să distrugă, prin ardere, acest document fundamental în contextul turbulențelor politice de la Chișinău din 7-9 aprilie 2009.

Edificarea relațiilor bilaterale (1992-1993)

Acest proces complex a început cu deschiderea ambasadelor celor două state românești la Chișinău (19 ianuarie 1992) și, respectiv, București (24 ianuarie 1992). A urmat, la scurt timp, crearea mecanismului „comitetelor interministeriale” român (ianuarie 1992) și moldovean (iunie 1993), care avea menirea de a impregna un caracter pragmatic raporturilor bilaterale, precum și de a realiza obiectivul strategic al *integrării economice și cultural-spirituale* dintre cele două state, conceput de România și agreeat formal de Republica Moldova. În anii următori, România a alocat, anual, între 5 și 10 miliarde de lei pentru implementarea unor proiecte economice și culturale care vizau realizarea obiectivului strategic stabilit. Între acestea s-au aflat și cele privind interconectarea sistemelor energetice și schimbarea ecartamentului de cale ferată sovietic pe ruta Ungheni-Chișinău, în scopul desprinderii efective a Republicii Moldova de spațiul sovietic și al conectării acesteia la România și, implicit, la Europa.

Din păcate, această viziune strategică a României nu a fost privită cu ochi buni de autoritățile neocomuniste de la Chișinău, deoarece vedeau în realizarea obiectivului strategic menționat un pericol pentru existența Republicii Moldova ca stat. Ca urmare, acestea au avut o atitudine rezervată și au căutat pe orice cale să tergiverseze *sine die* implementarea proiectelor majore de integrare economică și culturală. De altfel, în cele din urmă, obiectivul strategic a fost abandonat de Chișinău, iar conectarea energetică și feroviară a Republicii Moldova la fluxul european nu s-a realizat nici după 25 de ani, aceasta rămânând, în continuare, dependentă de Rusia. Drept consecință, obiectivul strategic, lansat de România și doar mimat de Republica Moldova, a fost tot atât de romantic, ca și *podurile de flori*.

În această perioadă, au avut loc și primele tatonări vizând încheierea unui tratat politic de bază între cele două state românești, ideea fiind lansată de președintele Mircea Snegur în timpul primei sale vizite în România. Aceasta a fost reluată în anul 1992, iar grupurile de experți ale celor două ministere de externe au început efectiv negocierile cu prilejul primei reuniuni comune, organizate între 27 și 29 septembrie 1993. Chiar de la începutul negocierilor, au apărut

primele blocaje din partea experților de la Chișinău, care au respins *ab initio* sintagmele *două state românești și relații speciale*, introduse în limbajul tratativelor de partea română. Incompatibilitatea punctelor de vedere dintre cele două delegații a făcut ca procesul de negocieri să fie întrerupt pentru o perioadă de doi ani².

Recrudescența moldovenismului și delimitarea de România (1994-1996)

Această perioadă este caracterizată de o politizare excesivă a relațiilor bilaterale dintre România și Republica Moldova. În anul 1994 și prima jumătate a anului 1995, a avut loc un adevărat război al declarațiilor, foarte dur între Chișinău și București, în jurul problemei identității Basarabiei.

În urma alegerilor parlamentare din 27 februarie 1994, a venit la putere la Chișinău o majoritate agrariano-socialistă prorusă foarte ostilă României, care a ridicat *ideologia moldovenismului primitiv*, de sorginte sovietică la rangul de politică de stat în raporturile cu patria-mamă. Mai mult, această majoritate a impus prima Constituție a Republicii Moldova, la 29 iulie 1994, în care a introdus (în Preambul și articolul 13) sintagmele *popor moldovenesc și limba moldovenească*, instituționalizând astfel tezele moldovenismului ca ideologie de stat.

În acest context politic intern din Republica Moldova foarte nefavorabil, au fost reluate tratativele privind tratatul politic de bază. Cum era de așteptat, negocierile au eșuat, deoarece experții MAE de la Chișinău au respins noțiunile *fraternitate și integrare cultural-spirituală și economică*, uzitate de partea română, arătând că Republica Moldova se manifestă în relațiile cu România, mai ales după adoptarea noii Constituții, ca orice alt stat independent și nu recunoaște specificul său românesc³.

Depolitizarea relațiilor bilaterale (1997-2000)

Alegerile prezidențiale din Republica Moldova, din 1996, au dus la o depolitizare a raporturilor bilaterale dintre aceasta și România. Aceasta a coincis cu venirea la putere în țara noastră a Convenției Democratice și alegerea lui Emil Constantinescu în calitate de președinte, producându-se prima alternanță la putere după o lungă perioadă de guvernare social-democrată. În noua conjunctură politică, mult mai favorabilă, relațiile bilaterale cunosc o anumită normalizare și dezvoltare. În acest sens, menționăm crearea Trilateralei România-Republica Moldova-Ucraina, lansarea proiectelor euroregiunilor Prutul Superior și Dună-

² Enache și Cimpoesu, *Misiune*, 44-47.

³ Enache și Cimpoesu, *Misiune*, 67-77.



rea de Jos, precum și completarea cadrului juridic al relațiilor bilaterale care, la nivelul anului 1997, cuprindea peste 30 de acorduri guvernamentale semnate.

Venirea la putere în Republica Moldova a unei coaliții politice de centru-dreapta, Alianța pentru Democrație și Reforme (ADR), 1998/1999, a fost sinonimă cu perioada cea mai pragmatică și prolifică din istoria recentă a relațiilor bilaterale dintre cele două state românești: contacte intense la nivel politic, parlamentar, economic, cultural, uman și al organelor locale ale administrației de stat; organizarea, în 1998 a primei și unicei întâlniri comune a guvernelor de la București și Chișinău⁴.

Pe de altă parte, s-a constatat și o ofensivă a Chișinăului pentru reluarea negocierilor privind Tratatul politic de bază, în contextul demersurilor României pentru accesarea în NATO, care au precedat Summit-ul de la Madrid al Alianței. Republica Moldova a urmărit să profite de această conjunctură pentru a forța obținerea unor concesii din partea României și a semna Tratatul, în care vedea o delimitare clară de patria-mamă. Negocierile au fost blocate din nou, deoarece Chișinăul insista cu obstinație pentru introducerea în textul proiectului a unor principii, precum: integritate teritorială, inviolabilitatea frontierelor, inexistența pretențiilor teritoriale între cele două țări, nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță. După o pauză care a durat mai mult de un an, problema Tratatului a revenit pe agenda relațiilor dintre România și Republica Moldova. Pentru deblocarea tratatelor, președintele Petru Lucinschi a numit un nou negociator-șef, în luna martie 1999, în persoana lui Gheorghe Cârlan, ambasador cu însărcinări speciale. În urma mai multor runde de negocieri foarte anevoioase, desfășurate pe parcursul anului 1999 și primele luni ale lui 2000, alternativ, la București și Chișinău, la 20-21 aprilie 2000, a fost definitivat textul *Tratatului de parteneriat privilegiat și cooperare între România și Republica Moldova*.

La scurt timp și luând prin surprindere omologul său de la Chișinău, Petre Roman, ministrul român de externe, a cerut în mod imperativ ministrului de externe moldovean, Nicolae Tăbăcaru, parafarea proiectului de Tratat convenit. Ceremonia de parafare a avut loc la Chișinău, la 28 aprilie 2000, cu ocazia reuniunii anuale a Comunității Economice a Mării Negre (CEMN). Deși Petru Lucinschi a insistat ca Tratatul să fie semnat de președinții Republicii Moldova și României până la sfârșitul lunii mai 2000, acest lucru nu s-a întâmplat. Mai mult, s-a așternut o perioadă de liniște totală în legătură cu problema acestui document fundamental pentru relațiile bilaterale, care durează de peste 16 ani⁵.

⁴ Dorin Cimpoșu, *Regimul post-totalitar din Republica Moldova* (Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2012), 73-162.

⁵ Petrache D. Cojocea, *Istoria unui tratat controversat* (Chișinău: Zamolxe, 2000), 21-60.

Perioada marilor derapaje în relațiile bilaterale (2001-2009)

Aceasta coincide cu restaurarea regimului comunist în Republica Moldova, caz unic în Europa post-totalitară. *Restaurația comunistă* a fost opera președintelui Petru Lucinschi, el însuși un nomenclaturist sovietic de frunte, care a determinat introducerea republicii parlamentare în Basarabia, precum și a liderului Frontului Popular Creștin Democrat (FPCD), Iurie Roșca, care a destrămat ADR și a înlăturat Guvernul Ion Sturza, aliindu-se cu comuniștii.

Pentru relațiile bilaterale aceasta a fost perioada cea mai neagră din istoria lor recentă, Republica Moldova revenind, practic, la anii '90, sovietici. *Ideologia moldovenismului* a fost din nou ridicată la rang de politică de stat, Basarabia a fost reorientată către Rusia, iar realizările *mișcării de renaștere națională* a românilor basarabeni anulate în totalitate. Românofobia a atins cote paroxistice, țara noastră fiind acuzată în plenul Consiliului Europei de către Ion Morei, ministrul justiției, de expansionism. Pe de altă parte, mecanismul Comitetelor interministeriale a fost desființat, iar proiectele Trilateralei și ale celor două euroregiuni abandonate.

Campania antiromânească a regimului comunist a devenit foarte virulentă și a atins apogeul în anul 2007, după aderarea României la UE și reintroducerea vizelor pentru românii basarabeni. Astfel, doi diplomați ai Ambasadei României la Chișinău au fost declarați *persona non grata* și expulzați, iar licența de emisie a postului TVR 1 anulată.

În primăvara anului 2009, regimul comunist a luat măsuri sinonime cu ruperea relațiilor diplomatice dintre cele două state: ambasadorul român Filip Teodorescu și un ministru consilier au fost expulzați, ambasadorul Republicii Moldova la București a fost rechemat, au fost reintroduse vizele pentru cetățenii români, iar granițele cu România au fost închise. În contextul demonstrațiilor de stradă de la Chișinău, din 7-9 aprilie 2009, România a fost acuzată de *lovitură de stat* în Republica Moldova.

Revenirea la normalitate (2009-2016)

Schimbarea regimului comunist restaurat, în urma alegerilor parlamentare din 29 iulie 2009, și instalarea unui guvern al Alianței pentru Integrare Europeană (AIE), de centru-dreapta, la finele lunii septembrie, au marcat revenirea la normalitate în relațiile bilaterale dintre cele două state românești.

Unul dintre primele decrete ale președintelui interimar, Mihai Ghimpu, precum și prima hotărâre a guvernului, condus de Vlad Filat, au vizat desființarea regimului de vize pentru cetățenii români, impus de regimul comunist abia înlăturat de la putere. Această măsură a fost urmată de semnarea, la București, la începutul lunii noiembrie 2009, cu prilejul vizitei premierului Vlad Filat, a



Acordului privind micul trafic la frontieră, blocat de autoritățile comuniste timp de mai bine de un an⁶.

În ceea ce privește relațiile diplomatice dintre cele două state, acestea au consemnat, la 30 martie 2010, înmânarea de către noul ambasador al României la Chișinău, Marius Lazurcă, a scrisorilor de acreditare președintelui interimar la un an după ce predecesorul său, Filip Teodorescu, a fost expulzat de către fostele autorități comuniste, urmată de acreditarea, la 23 iulie, a ambasadorului Republicii Moldova la București, Iurie Reniță. Anul 2010 a continuat în aceeași notă pozitivă, de normalitate, în raporturile dintre București și Chișinău, fiind întreprinse acțiuni concrete în folosul românilor de pe ambele maluri ale Prutului, cum ar fi:

- acordarea de către România a unui sprijin financiar nerambursabil Republicii Moldova în valoare de 100 mil. euro, derulabil în patru ani, între 2010 și 2013 inclusiv, bani destinați proiectelor de infrastructură, educație și de importanță locală⁷;
- deschiderea, la 15 februarie 2010, a punctului de trecere Rădăuți-Lipcani, în partea de nord a frontierei dintre cele două state;
- deschiderea, începând cu 1 martie 2010, a micului trafic la frontieră, în conformitate cu Acordul semnat în noiembrie 2009;
- înființarea, la 9 iulie 2010, a consulatelor românești la Bălți și Cahul;
- inaugurarea, la 29 septembrie 2010, la Chișinău, a Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu”;
- deschiderea, la 8 octombrie 2010, a consulatului Republicii Moldova la Iași;
- semnarea, la 8 noiembrie 2010, la București, a *Tratatului dintre România și R. Moldova privind regimul frontierei de stat, colaborarea și asistența mutuală în probleme de frontieră*.

În total, în anul 2010, au fost semnate 15 acorduri de colaborare multi-sectorială între cele două state românești. În anii următori și, îndeosebi, după alegerile parlamentare anticipate din Republica Moldova, care au readus la guvernare partidele din AIE, relațiile dintre cele două state românești au continuat trendul ascendent, devenind mult mai pragmatice.

În anul 2012, au fost obținute rezultate noi și semnificative în cooperarea bilaterală, cum ar fi:

- organizarea primei ședințe comune a guvernelor României și Republicii Moldova, la Iași, la 3 martie 2012, cu prilejul căreia a fost

⁶ Agenția Interlic, 1 ianuarie 2011.

⁷ Agenția Interlic, 28 ianuarie 2010.

semnat *Planul de acțiune pentru aplicarea Declarației comune*⁸ privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova;

- convocarea, la 3 iulie 2012, la București, a primei reuniuni⁹ a Comisiei Mixte Interguvernamentale România–Republica Moldova pentru Integrare Europeană;
- semnarea, la 17 iulie 2012, la Chișinău, cu ocazia vizitei premierului român Victor Ponta, a *Declarației comune* care stabilea termenii concreți în vederea implementării proiectelor din domeniul energetic, respectiv construirea gazoductului¹⁰ Ungheni-Iași, a liniei de interconexiune electrică Iași-Ungheni, cu puterea de 400 de kv, finalizarea proiectului Gotești-Fălciu, de 110 kv, precum și a interconexiunii Bălți-Suceava, de 400 de kv.

La 27 august 2014, cu ocazia aniversării Zilei Independenței Republicii Moldova, a fost inaugurat cel mai important proiect energetic bilateral – Gazoductul Iași-Ungheni, în lungime de 42,3 km. Investiția s-a ridicat la suma de 26 de milioane de euro, dintre care 7 milioane au reprezentat contribuția Uniunii Europene¹¹.

România a decis să acorde asistență financiară rambursabilă Republicii Moldova în valoare de 150 de milioane euro, la o dobândă foarte mică, acordul semnat de cele două părți fiind ratificat de parlamentul român, prin Legea nr. 91/6 mai 2016. Prima tranșă a acestui credit, în sumă de 60 de milioane de euro, a fost aprobată de guvernul român la 3 august 2016 și transferată Republicii Moldova la 24 august a.c., cu prilejul vizitei premierului Dacian Cioloș la Chișinău¹². La nivelul anului 2013, *cadrul juridic bilateral* cuprindea 159 de tratate și acorduri, încheiate în cele mai diverse domenii, iar 41 se aflau în proces de negociere¹³. România a devenit, abia în 2014, primul partener comercial al Republicii Moldova. până atunci pe această poziție fiind Federația Rusă. Conform datelor statistice ale Biroului Național de Statistică de la Chișinău pentru anul 2015, nivelul comerțului bilateral a înregistrat valoarea de 1,5 miliarde de dolari, ceea ce a situat Româ-

⁸ Declarația comună pentru instituirea parteneriatului strategic a fost semnată la București, la 27 aprilie 2010, de președinții Traian Băsescu și Mihai Ghimpu.

⁹ Site www.mae.ro, Comunicat de presă al MAE român, din 3 iulie 2012.

¹⁰ Proiectul prevedea construcția a 31 km de conductă pe teritoriul României și 9 km pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv traversarea râului Prut, costul estimativ fiind de 19 milioane de euro, o parte din cheltuieli urmând a fi acoperite din fonduri europene, iar cealaltă din ajutorul de 100 de milioane de euro oferit de țara noastră Chișinăului; vezi Agenția Interlic, 23 mai 2012.

¹¹ *Timpul*, 27 august 2014.

¹² Agenția Unimedia, 24 august 2016.

¹³ Site www.mae.ro, ultima accesare la 22 noiembrie 2013.



nia pe locul I în topul țărilor partenere, cu o pondere de 22,7% din totalul exporturilor. Importurile Republicii Moldova, în aceeași perioadă de referință, au poziționat România, de asemenea, pe locul I, cu o pondere de 13,9% din totalul acestora. La 1 martie 2016, în Republica Moldova funcționau cca 1600 persoane juridice cu capital românesc (mărimea acestuia fiind de cca 497 mln lei moldovenești), plasându-le pe locul întâi, cu o pondere de aproximativ 16% din numărul întreprinderilor cu capital străin înregistrate. După aderarea la UE, România și-a stabilit două obiective strategice în relațiile cu Republica Moldova:

- recunoașterea și promovarea caracterului specific al acestei relații, impus de comunitatea economică, de limbă, istorie, cultură și tradiții;
- dimensiunea europeană a cooperării bilaterale, reclamată de obiectivul strategic al Republicii Moldova privind integrarea în UE.

Relația cu Republica Moldova este concepută în mod pragmatic, plecând de la obiectivul strategic al integrării europene al celui de-al doilea stat românesc și al creării unei zone de stabilitate și securitate la frontiera de est a României și, implicit, a UE și NATO. Aceste coordonate fundamentale ale relației bilaterale fac obiectul *Declarației privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova* (semnată la București, la 27 aprilie 2010), respectiv al *Planului de acțiune între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova pentru aplicarea Declarației comune* (semnat la Iași, la 3 martie 2012).

Concluzii

După cum rezultă din această scurtă istorie politică recentă a relațiilor dintre România și Republica Moldova, țara noastră a privit crearea celui de-al doilea stat românesc ca o soluție pentru desprinderea Basarabiei de fostul imperiu sovietic, în contextul politic internațional rezultat după căderea regimurilor totalitar-comuniste din Europa, precum și în condițiile în care nu se permitea modificarea granițelor statelor naționale. De aceea și recunoașterea independenței acestuia de către România a fost atât de grăbită, aproape instantanee.

Chiar de la începutul existenței acestui stat, România nu a avut o atitudine paternalistă, de „frate mai mare”, față de Republica Moldova, care, totuși, reprezintă o provincie istorică a sa, ci a tratat-o în mod egal, ca pe oricare alt stat, în conformitate cu normele dreptului internațional. În același timp, România nu putea să ignore comunitatea de cultură și civilizație românească care leagă cele două state și care a fost afirmată cu vigoare de marile adunări naționale de la Chișinău, din anii '90.

România și-a fixat concepția politică și strategia față de Republica Moldova pornind tocmai de la aceste afinități. În prima etapă, Bucureștiul și-a stabilit ca

obiective majore *integrarea economică* și cea *cultural-spirituală* între cele două state românești. În acest sens, au fost create mecanisme economice speciale și elaborate proiecte concrete, cu finanțare românească, menite să ducă la realizarea celor două obiective strategice și, implicit, la desprinderea *de facto* a Basarabiei de Rusia. În cea de-a doua etapă, care începe odată cu aderarea la Uniunea Europeană, România și-a adaptat strategia în relațiile cu Basarabia, stabilind drept coordonate fundamentale *recunoașterea și promovarea caracterului specific* al acestor raporturi și imprimarea unei *dimensiuni europene colaborării bilaterale*, rezultată din obiectivul strategic al Republicii Moldova privind integrarea în UE.

Spre deosebire de România, care a avut întotdeauna o poziție transparentă, clară și bine intenționată în relația cu Republica Moldova, fosta nomenclatură comunistă, instalată la putere la scurt timp după declararea Independenței, a dus o politică duplicitară, nesinceră și mimetistă în raporturile cu Bucureștiul. După desprinderea doar *de jure*, nu și *de facto*, de imperiul sovietic, aflat în colaps, aceasta a fost interesată de apropierea de România numai formal și în măsura în care ar fi putut obține unele avantaje de natură economică. Aceasta a văzut în recunoașterea independenței de către România un act de delimitare de națiunea română, iar în obiectivele strategice concepute de București o amenințare la adresa existenței noului stat. Astfel se explică presiunea permanentă a Chișinăului de a încheia un tratat politic de bază standard cu România, fără a se specifica afinitățile cultural-spirituale cu aceasta, tergiversarea *sine die* a conectării Republicii Moldova la fluxurile energetice și de transport europene prin intermediul țării noastre, precum și derapajele grave din perioada restaurației comuniste, care au adus relațiile bilaterale în pragul rușii.

Fiind tributari în doctrinării și mentalităților din perioada sovietică, demnitarilor care au guvernat Republica Moldova până în prezent, indiferent de culoarea lor politică, chiar și așa-ziii proeuropeni, nu avut niciodată voința necesară pentru a recunoaște patrimoniul identitar comun și a alege o direcție de dezvoltare europeană alături de România. Mai mult chiar, unele dintre guvernări, cum au fost cele agro-socialistă și comunist-restaurată, au instituționalizat tezele *moldovenismului primitiv* și le-au ridicat la rangul de ideologie de stat. Situația se menține și acum, când actuala majoritate parlamentară, așa-numită proeuropeană, ignoră de trei ani¹⁴ aplicarea unei hotărâri definitive a Curții Constitu-

¹⁴ La 5 decembrie 2013, Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituție în coraport cu Preambulul Constituției și Declarația de independență a Republicii Moldova, răspunzând la *sesizările nr. 8b/2013 și 41b/2013* ale președintelui Nicolae Timofti și ale unui grup de deputați liberali; vezi www.constcourt.md, ultima accesare la 3 septembrie 2016.



ționale care prevede repunerea în drepturi a limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova și restabilirea adevărului științific și istoric.

Iată de ce acum, la aniversarea a 25 de ani de la declararea Independenței și stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Republica Moldova, nu se poate face un bilanț pozitiv cu prilejul căruia să fie aduse în prim-plan realizări notabile obținute în această perioadă. Cred că acestea au fost și considerentele pentru care MAE român s-a limitat să dea publicității un comunicat de presă sec, prin care a reafirmat „sprijinul său plener pentru parcursul european al Republicii Moldova și pentru procesul de reforme democratice și de modernizare a statului, în consens cu așteptările cetățenilor Republicii Moldova”¹⁵. În schimb, MAE al Republicii Moldova a ignorat sau a uitat complet acest moment jubiliar – atitudine care este relevantă pentru adevărata poziție a liderilor de la Chișinău în relația cu România.

Rezumat

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, relații bilaterale, România, șase perioade, obiective majore, atitudine paternalistă, nomenclatura comunistă, imperiul sovietic, moldovenism.

În cei 25 de ani de la stabilirea lor, relațiile bilaterale dintre România și Republica Moldova au cunoscut o evoluție deosebit de sinuoasă. În această dinamică distingem șase perioade, fiecare dintre ele având caracteristici proprii, care au fost determinate fie de evoluția vieții politice interne din cele două state, fie de unii factori externi ce au exercitat și încă exercită influențe asupra acestor spații românești, în special din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

După cum rezultă din această scurtă istorie politică recentă a relațiilor dintre România și Republica Moldova, țara noastră a privit crearea celui de-al doilea stat românesc ca o soluție pentru desprinderea Basarabiei de fostul imperiu sovietic, în contextul politic internațional rezultat după căderea regimurilor totalitar-comuniste din Europa, precum și în condițiile în care nu se permitea modificarea granițelor statelor naționale. De aceea și recunoașterea independenței acestuia de către România a fost atât de grăbită, aproape instantanee.

Chiar de la începutul existenței acestui stat, România nu a avut o atitudine paternalistă, de „frate mai mare”, față de Republica Moldova, care, totuși, reprezintă o provincie istorică a sa, ci a tratat-o în mod egal, ca pe oricare alt stat, în conformitate cu normele dreptului internațional. În același timp, România nu putea să ignore comunitatea de cultură și civilizație româneas-

¹⁵ www.mae.ro/node/38165, ultima accesare la 5 septembrie 2016.

că care leagă cele două state și care a fost afirmată cu vigoare de marile adunări naționale de la Chișinău, din anii '90.

România și-a fixat concepția politică și strategia față de Republica Moldova pornind tocmai de la aceste afinități. În prima etapă, Bucureștiul și-a stabilit ca *obiective* majore *integrarea economică* și cea *cultural-spirituală* între cele două state românești. În acest sens, au fost create mecanisme economice speciale și elaborate proiecte concrete, cu finanțare românească, menite să ducă la realizarea celor două obiective strategice și, implicit, la desprinderea *de facto* a Basarabiei de Rusia. În cea de-a doua etapă, care începe odată cu aderarea la Uniunea Europeană, România și-a adaptat strategia în relațiile cu Basarabia, stabilind drept coordonate fundamentale *recunoașterea și promovarea caracterului specific* al acestor raporturi și imprimarea unei *dimensiuni europene colaborării bilaterale*, rezultată din obiectivul strategic al Republicii Moldova privind integrarea în UE.

Spre deosebire de România, care a avut întotdeauna o poziție transparentă, clară și bine intenționată în relația cu Republica Moldova, fosta nomenclatură comunistă, instalată la putere la scurt timp după declararea Independenței, a dus o politică duplicitară, nesinceră și mimetistă în raporturile cu Bucureștiul. Fiind tributari îndochinării și mentalităților din perioada sovietică, demnitarii care au guvernat Republica Moldova până în prezent, indiferent de culoarea lor politică, chiar și așa-ziii proeuropeni, nu avut niciodată voința necesară pentru a recunoaște patrimoniul identitar comun și a alege o direcție de dezvoltare europeană alături de România. Mai mult chiar, unele dintre guvernări, cum au fost cele agro-socialistă și comunist-restaurată, au instituționalizat tezele *moldovenismului primitiv* și le-au ridicat la rangul de ideologie de stat. Situația se menține și acum, când actuala majoritate parlamentară, așa-numită proeuropeană, ignoră de trei ani aplicarea unei hotărâri definitive a Curții Constituționale, care prevede repunerea în drepturi a limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova și restabilirea adevărului științific și istoric.

Iată de ce, la aniversarea a 25 de ani de la declararea Independenței și stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Republica Moldova, nu se poate face un bilanț pozitiv cu prilejul căruia să fie aduse în prim-plan realizări notabile obținute în această perioadă. Acestea au fost și considerentele pentru care MAE român s-a limitat să dea publicității un comunicat de presă sec, prin care a reafirmat „sprijinul său plenar pentru parcursul european al Republicii Moldova și pentru procesul de reforme democratice și de modernizare a statului, în consens cu așteptările cetățenilor Republicii Moldova”. În timp ce, MAE al Republicii Moldova a ignorat sau a uitat complet acest moment jubiliar – atitudine care este relevantă pentru adevărata poziție a liderilor de la Chișinău în relația cu România.